

Жељко ЗОРИЋ*

Виши асистент, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука

УДК: 355.21(497.6)

Прегледни научни рад

Примљен: 24.10.2016.

Ревизија: 06.01.2017.

Датум прихватања: 13.02.2017.

Организација и могућности функционисања цивилне заштите у Босни и Херцеговини: организација, стање и препоруке за унапређење

Айсџракџи: Босна и Херцеговина (БиХ), као држава специфичног државног уређења, оптерећена ратним разарањима, сиромаштвом, падом животног стандарда, криминалитетом... представља озбиљан изазов ЕУ када је у питању цивилна заштита (ЦЗ). Теоријско одређење предмета истраживања обухвата анализу постојећих знања о предмету истраживања и дефинисање основних појмова. С тим у вези у раду се информативно износи развој ЦЗ у ХХ веку, даје кратак историјски осврт на развој ЦЗ у БиХ од краја Другог светског рата до почетка ратних догађања деведесетих година у овој републици. У трећем делу детаљно се анализира данашња организација система ЦЗ који егзистирају у БиХ, и износе се препоруке и закључци. У складу са утврђеним проблемом и предметом истраживања, основни циљ овог рада јесте да се представи и анализира организација и стање ЦЗ у БиХ. Научни циљ истраживања је усмерен ка сагледавању организовања и могућности система заштите и спасавања у БиХ, са посебним освртом на ентитетске системе ЦЗ уз јасно истицање важности разумевања и познавања могућности свих учесника система заштите и спасавања у БиХ. Практични циљ подразумева да се на основу одређених закључака и предлога у вези са могућностима ЦЗ за помоћ цивилним властима у ванредним ситуацијама унапреди целокупан систем заштите и спасавања у БиХ.

* zoriczeljko1@hotmail.com

Кључне речи: *цивилна заштита, Босна и Херцеговина, организација, стање, координација.*

Увод

Савремени свет прошао је у последње две деценије кроз далекосежне и суштинске промене. Након периода „одушевљења“ насталог после разградње совјетског блока и реорганизације међудржавних односа у Европи, XXI век се углавном описује као век глобализације или „мондијализације“ у новим условима мултиполарног света (Laurent Cohen-Tangui, 2007). Класична национална држава у знатно мањој мери може да контролише проток људи, добара, информација, односно сопствену територију, као и све разноврсније безбедносне ризике и претње, чак и када се ради о монополу силе (Williams, 2008). Проблемом организације и функционисања ЦЗ у ЕУ бавила се група аутора: Kuipers, S., Voin, A., Bossong, R. и Hegemann, H. (2015), који су коришћењем методе компаративног истраживања и анализе у 22 европске државе указали на сличности и разлике у организацији и функционисању националних система ЦЗ. Основни закључак је да се сваки систем ЦЗ састоји од различитих актера и начина управљања.¹ До сличних резултата дошао је и Alexander који у својим анализама посматра концепт ЦЗ и њену управљачку структуру у катастрофама (Alexander, 2000, 2007).² У оквиру ЕУ не постоји дефиниција „цивилне заштите“ у правном оквиру, већ је уоквирена заједничким активностима на пољу „заједничке сарадње у области ЦЗ са циљем заштите људи, животне средине, имовине и културне баштине у случају великих природних или створених катастрофа које се дешавају унутар или изван ЕУ“ (Ахман, 2009). Концепт ЦЗ у Европи појавио се почетком 80-их година прошлог века успостављањем паралелних иницијатива Италије и Француске на плану

¹ Видети више у: Kuipers, S., Voin, A., Bossong, R., Hegemann, H., (2015). Building Joint Crisis Management Capacity? Comparing Civil Security Systems in 22 European Countries. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 6(1), pp. 1-21.

² Видети више у: Alexander, D. E., (2000). *Confronting Catastrophe: New Perspectives on Natural Disaster*. Terra Publishing, Harpenden, UK, and Oxford University Press, New York: 216-217; Alexander, D., (2007). Disaster management: from theory to implementation. *Journal of Seismology and Earthquake Engineering*, 9(1-2), 49.

међународне сарадње у области заштите и ублажавања последица катастрофа. Француска је 1980. године израдила *Процену изложениости ризицима*, којом су идентификоване геофизичке особине животне средине, уз потенцијалне природне и вештачки изазване хазарде. Истовремено, у Италији су национални стручни савети, слично француском моделу, спровели опсежну анализу природних и техничких опасности и мера за ублажавање ризика (Konstantinides, 2011). Европски развој ЦЗ се од почетка темељио на равнотежи националне одговорности и европске солидарности (Varga, Doktor, 2010). Европска ЦЗ је прогресивно формирана путем билатералне и мултилатералне сарадње држава и њихових националних организација, као и у сарадњи са институцијама ЕУ. Формално је као институција међународне сарадње формирана 1985. године у оквиру Европске заједнице као инструмент координације држава чланица у случају елементарних непогода (Ahman, 2009). У овом кратком времену њиховог постојања, системима ЦЗ у БиХ наука се врло мало бавила. Пошто се ради о специфичним системима, јединственог начина постанка, организације и деловања, нису били посебно занимљиви нити атрактивни за истраживање зато што је тешко извршити компарацију система који је у свему јединствен. Озбиљнија сарадња остварена је са ЕУ која је заинтересована да ЦЗ у БиХ буде организована у складу са *Одлуком о организацији цивилне заштите у ЕУ*³, као и за примену *Смерница за подршку земље домаћина у пријему међународне помоћи у заштити и спасавању*⁴. У вези са овим активностима, БиХ је остварила озбиљну сарадњу са Агенцијом за управљање у ванредним ситуацијама Краљевине Данске – ДЕМА. Резултат ове сарадње је израда *Приручника о ризико-базираном димензионирању*⁵, а нешто касније и израда *Процене ризика од поплава и клизишта за стамбени сектор у БиХ*.⁶ Процена ризика од поплава за стамбени се-

³ Видети опширније у: http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en, доступа 27.12.2016.

⁴ Видети опширније у: <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/100-8/appd.htm>, доступан 27.12.2016.

⁵ *Приручник* је настао као плод сарадње данске Агенције за ванредне ситуације – ДЕМА и Министарства безбједности БиХ 2010. године.

⁶ *Процена* је настала 2015. године уз помоћ ЕУ и Института за хидротехнику Сарајево, који је одговоран за садржај документа.

ктор заснована је на методологији за прелиминарну процену ризика од поплава за БиХ која је усклађена са Директивом 2007/60/ЕС Европског парламента и Већа о процени и управљању ризицима од поплава. Процена ризика од клизишта урађена је на основу мапе БиХ која даје приказ подложности клизиштима. Приступ аналитичког хијерархијског процеса (АХП) коришћен је за процену подложности клизиштима и за њу везан ризик од клизишта. ЕУ и ДЕМА су помогле израду процена јер је угроженост од поплава и клизишта најизраженија природна опасност у БиХ.

Развој цивилне заштите као дела (елемента) унутрашње безбедности

Развој и изградња институција ЦЗ у досадашњем периоду може се посматрати кроз следеће етапе: (1) етапа развоја ЦЗ од Првог светског рата до завршетка Другог светског рата; (2) етапа развоја ЦЗ после Другог светског рата до окончања „хладног“ рата; (3) етапа развоја ЦЗ заштите по окончању „хладног“ рата до данас. С тим у вези Јаковљевић сматра да актуелни развој ЦЗ све више карактерише стварање њених међународних, регионалних и субрегионалних асоцијација (Јаковљевић, 2011:22). Међународни комитет Црвеног крста, уз ангажовање УН и швајцарске владе, као депозитора Женевских конвенција, сазвао је дипломатску конференцију која је имала четири заседања у периоду од 1974. до 1977. године. На последњем заседању, од 8. до 10. јуна 1977. године, усвојена су два Допунска протокола уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године:

- *Допунски протокол о заштити жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I)* и
- *Допунски протокол о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II).*

Јаковљевић (2011:29-30) дефинише ЦЗ искључиво као хуманитарну активност чији је основни циљ заштита цивилног становништва од ратних опасности или несрећа, пружање помоћи становништву у савладавању последица таквих опасности и несрећа, као и обезбеђење услова за његов опстанак. Непосредно након рата (1992-1995) у БиХ, кроз транзицијски период, и формално и суштински је напуштена цивилна одбрана, тако да се на овом

месту њоме нећемо озбиљније бавити⁷. За потребе овог рада, а ради лакшег разумевања, наводи се општа, свеобухватна дефиниција коју заступа Јаковљевић: цивилна одбрана као део одбрамбено-заштитног система земље представља облик цивилног организовања државе и друштва, који претпоставља максимално ангажовање свих потенцијала друштва с циљем заштите, одбране и спасавања становништва, материјалних и културних добара, еко-система, привреде, органа власти од свих катастрофичних угрожавања у миру и рату и стварање што повољнијих услова за помоћ и подршку оружаним снагама у свим фазама њиховог оперативног деловања, као и припрему за неоружано супротстављање нападачу (агресору у рату) (Гачић, 2008:21).

Историјат цивилне заштите у Социјалистичкој Републици Босни и Херцеговини

Историја ЦЗ у БиХ није почела формирањем БиХ као заједнице у облику који данас познајемо, већ се она мора посматрати у контексту развоја ЦЗ у бившим републикама СФРЈ. Јаковљевић у књизи *Цивилна заштита у Републици Србији* (2011:65) описује развој ЦЗ од 1945. године па до распада СФРЈ. *Законом о народној одбрани* из 1974. године, поред штабова, мера заштите и спасавања и јединица, као компонента (елемент) ЦЗ уведена је и самозаштита, која је обухватала мере и поступке за непосредну личну заштиту и колективну заштиту радних људи и грађана у стамбеним зградама, организацијама удруженог рада и другим организацијама и друштвеним органима. *Законом о општенародној одбрани* из 1982. године уведена је лична и узајамна заштита и предвиђено је да се у заштиту и спасавање људи, материјалних и других добара, поред јединица, штабова и других органа ЦЗ, укључе и све организације и службе које се баве заштитом и спасавањем као редовном делатношћу (Јаковљевић, 2011:65).

⁷ Дејтонским мировним споразумом (1995) усвојен је *Устав БиХ*, Анекс 4, који не препознаје цивилну одбрану.

Организација цивилне заштите у Босни и Херцеговини (постдејтонска БиХ)

Дејтонским уређењем БиХ, од 1995. године до доношења Закона о министарствима и другим телима управе у БиХ, ЦЗ је била организована на нивоу ентитета, а потом и на нивоу Брчко Дистрикта (БД). Први елементи државне структуре и управљања са државног нивоа појавили су се успоставом Министарства безбједности БиХ 2003. године, тј. његове организацијске јединице (*Одсјека, а након неког времена Сектора за цивилну заштиту*), односно садашњег *Сектора за заштиту и спасавање*. У РС, уз Устав РС, усвојени су и Закон о ЦЗ (*Службени гласник РС, бр. 26/2002*), као и 13 закона из различитих области који утичу на развој ЦЗ. Област ЦЗ у ФБиХ регулисана је *Уставом ФБиХ*, као и осталим потребним прописима који су објављени у Збирци прописа почетком 2007. године. Област ЦЗ у БД регулисана је *Статутом БД БиХ*, уз осам додатних закона. У априлу и мају 2008. Године оба Дома парламентарне Скупштине донела су *Оквирни закон о заштити и спасавању људи и материјалних добара од природних и других несрећа у БиХ*, који је ступио на снагу 1. јула 2008. године (*Службени гласник БиХ, бр. 50/08*).

Републичка управа цивилне заштите у Републици Српској

Основни документ којим се регулише област заштите и спасавања РС је *Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама* (Сл. гласник РС, бр. 121/12), донет крајем 2012. године чиме је дошло до усаглашавања ентитетског закона о ЦЗ са *Оквирним законом о заштити и спасавању*. Систем заштите и спасавања РС је организован на два нивоа – ентитетском и општинском. Кровни орган овог система је Републичка управа цивилне заштите потчињена Влади РС.

Организационе јединице Републичке управе цивилне заштите у РС су: Сектор за организацију, планирање и обуку, Одјељење за планирање и мјере цивилне заштите, Одјељење за обуку, међународну сарадњу и информисање, Одјељење за осматрање, обавјештавање и упозоравање, Подручна одјељења ЦЗ.

Федерална управа цивилне заштите

Структура ентитета ФБиХ (десет кантона) у сваком случају има импликације и на структуру система заштите и спасавања у том ентитету. На нивоу ФБиХ налази се Федерална управа ЦЗ која је директно подређена Влади ФБиХ. Федерална управа цивилне заштите је самостална федерална управа која врши управне, стручне и друге послове утврђене одредбом члана 22 *Закона о федералним министарствима и другим телима федералне управе* (Службене новине ФБиХ, бр. 19/03, 38/05, 52/09 и 48/11).

Кантоналне управе

У свих 10 кантона формиране су самосталне кантоналне управе ЦЗ, које обављају управне, стручне и друге послове у области заштите и спасавања из надлежности кантона. У овим управама формиран су кантонални оперативни центри ЦЗ. Такође, у сваком кантону формиран су кантонални штабови ЦЗ, као посебна стручно-оперативна тела кантона, овлашћена за руковођење акцијама заштите и спасавања људи и материјалних добара на подручјима кантона.

Пододељење за заштиту и спасавање Брчко Дистрикта

Заштита и спасавање у Брчко Дистрикту БиХ је у надлежности Одјељења јавне безбједности. Ово одјељење обавља послове превентивног деловања и спасавања људи и материјалних добара који су угрожени природним или другим несрећама. Основни документ на коме се заснива систем заштите и спасавања у БД БиХ је *Статут Брчко Дистрикта БиХ*.

Оперативно-комуникацијски центар БиХ 112

У складу са *Допунским протоколом Женевске конвенције о заштити жртва међународних оружаних сукоба* из 1949, од 8. јуна 1977. године, и његовим чланом 61, служба за узбуњивање представља први хуманитарни задатак. Осматрање и обавештавање је делатност која подразумева прикупљање различитих подата-

ка који упућују на поједине опасности, њихову обраду и обавештавање о њима различитих друштвених и привредних органа, служби и грађана којима опасност првенствено прети. Управо оперативни центри заштите и спасавања имају ту улогу (Беридиан, 2008:121). Генерално, та служба се састоји од оперативних центара (главни, регионални, локални) и система осматрања и праћења стања у вези са угроженошћима и опасностима (систем узбуњивања, систем веза, систем јавног информисања) (Гачић, 2008:63). Сваки оперативни центар има неколико функција. Као прво, он служи као командни центар током одговора на ванредне ситуације и кризе, што подразумева да има неопходну комуникацијску опрему. Као друго, то је центар одакле се операција води, а као треће, представља информациони центар, што значи да прима информације са терена, обрађује их и преноси нижим нивоима на терену (Кешетовић, 2008:111). Прихватањем Хуго декларације УН-а и акционог плана за период до 2015. године, који је из њих проистекао, те прихватањем НАТО *Индивидуалног партнерског акционог плана* (ИПАП), БиХ се обавезала на институционално решавање питања заштите и спасавања.⁸

Елементи ЦЗ у БиХ су:

- елементи ЦЗ у ФБиХ: лична и узајамна заштита, мере заштите и спасавања, штабови ЦЗ, повереници ЦЗ, службе ЦЗ, јединице ЦЗ, руковођење и употреба снага и средстава;
- елементи ЦЗ у РС: лична и узајамна заштита, мере ЦЗ, штабови и повереници цивилне заштите, службе, јединице и тимови ЦЗ, руковођење и употреба снага и средстава ЦЗ.

Штабови цивилне заштите

За управљање акцијама заштите и спасавања на територији ентитета и БД формиран су штабови ЦЗ. Штабови се формирају као оперативно стручни органи. У ФБиХ се формирају за територију Федерације, односно на подручју кантона и општина. Исто тако, у зависности од процене, штабови ЦЗ се могу формирати у правним субјектима и месним заједницама. Кључни фактори који

⁸ Видети више у: *Заштита и спасавање у Босни и Херцеговини*, (2010). Центар за сигурносне студије – БиХ, Сарајево, стр. 10.

одређују капацитете штабова за сарадњу између ентитета и Брчко Дистрикта су: законски оквир, оперативне активности, људски капацитети и комуникација.

Јединице цивилне заштите

У складу са законима ентитета и законском легислативом БД која се односи на заштиту и спасавање становништва и материјалних добара, јединице ЦЗ се оснивају, опремају и оспособљавају као оперативне снаге ЦЗ. Ове јединице оснивају се као јединице за опште и специјализоване намене, а на основу Процене угрожености. Треба истаћи да се ове процене врше у сарадњи са другим релевантним министарствима, а по потреби се могу консултовати и међународни стручњаци. На нивоу БиХ нема оперативних јединица ЦЗ, али постоји могућност формирања јединице за међународну помоћ која се попуњава јединицама ентитета и Брчко Дистрикта. Због своје специфичне структуре БД је изградио добре опремљене јединице цивилне заштите у саставу полиције, али је упитно да ли ове јединице могу одговорити свим захтевима које налаже реално догађање у пракси. Ако овакву ситуацију поредимо са стањем јединица ЦЗ земаља Европске уније, онда ћемо добити јако лошу слику јединица ЦЗ у БиХ. У Француској, на пример, активности које се односе на јавну сигурност свакодневно су вођене од стране 238.000 професионалних ватрогасаца и волонтера. Поред ватрогасне бригаде, снаге за ЦЗ у Француској укључују и јединице за вођство и интервенцију, јединице за уклањање мина, авио снаге и друге. Осим тога, постоје још и четири јединице за инструкције и интервенције за јавну сигурност, које имају 1.688 војника и могу бити послате зрачним путем у било који део света у случају неких природних катастрофа. Четири оперативне успоставе су одговорне за подршку дирекцији за јавну сигурност. Међутим, постоје случајеви када државе немају организоване посебне јединице за ЦЗ. Тако, за разлику од других земаља, Аустрија нема посебне јединице за ЦЗ због тога што су волонтерске организације веома мотивисане, јако добро истрениране, добро опремљене и пружају значајну помоћ властима. У постојећим организацијама за помоћ, као што су одреди за ватрогаштво, аустријски

Црвени крст, амбулантна служба и Служба за помоћ у планинама, доступно је око 300.000 добро обучених мушкараца и жена (већином волонтера) за извођење задатака ЦЗ. Наравно, ефикасна ЦЗ би била немогућа без помоћи јединица за спровођење закона и федералне војске која има главну улогу у ЦЗ. У Италији, у мирнодопском времену у ЦЗ је укључено око 1.600 људи, што је отприлике око 0,0041 % укупне популације. У случајевима неке велике непогоде овај број се може повећати до 3,85% укупне популације, што је више од 1,5 милиона људи. У БиХ је ситуација другачија и ту наилазимо на низ проблема. Први проблем је што ниједан ниво организације ЦЗ не води евиденцију грађана који су припадници ЦЗ. Следећи проблем представља састав јединица, обука, материјално-техничка подршка и друго. Због свега наведеног готово да је немогуће систем ЦЗ у БиХ поредити са било којим другим.

Оперативно-комуникацијски центри

У циљу раног откривања и упозоравања на опасности, законодавац је предвидео да систем раног откривања, праћења и обавештавања о опасностима од природних и других несрећа врше ентитети и БД као самосталне целине путем својих комуникацијских центара. У РС и БД у функцији су два одвојена оперативна центра (Центри осматрања и обавјештавања) који са оперативним центрима ФБиХ сарађују на основама Споразума о сарадњи у остваривању задатака ЦЗ.⁹ Структура оперативно-комуникацијских центара је различита. У РС и ФБиХ постоје три стратегијска нивоа организације центара. Тако као први ниво постоји оперативни центар на ентитетском нивоу (Оперативни центар Федералне управе ЦЗ и Центар осматрања и обавјештавања Републичке управе ЦЗ). Други ниво чине оперативни центри кантона и регија (10 кантона у Федерацији БиХ и шест регија у Републици Српској), и последњи, трећи ниво, чине оперативни центри ЦЗ у општинама на подручју ФБиХ, као и одељења осматрања и обавештавања у општинама РС. За разлику од ентитета где је организација центара на три нивоа, БД има ову организацију на два нивоа. Елементи ЦЗ

⁹ Интервју: Алија Тихић, директор Федералне управе цивилне заштите, Сарајево, фебруар 2010.

постављени су скоро идентично, али то не значи да се ради о једном јединственом систему. Основни принцип деловања ЦЗ на простору БиХ је територијални, који се уз коришћење постојеће организације базира на реалним могућностима ентитета, локалних заједница и осталих субјеката, што чини основно начело организовања и оспособљавања. Детаљнијим анализирањем елемената ЦЗ изводи се закључак да јој је основни задатак заштита људи и материјалних добара у свим облицима ванредних околности. Анализом садржаја система ЦЗ у окружењу, као и у неким другим земљама (Италија, Француска, Аустрија), може се закључити да *не постоји јединствен систем ЦЗ који би био примењив у било којој земљи*. У том контексту може се посматрати и ЦЗ у БиХ која је децентрализована, организована на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта. Ефикаснија организација, а самим тим и употреба ЦЗ у БиХ могућа је на начелу координације (Пурковић, 2013:103).

Препоруке

БиХ мора предузети све потребне радње како би постала члан Европског механизма ЦЗ. Потребно је активирати европски број 112. Питању обуке снага заштите и спасавања у БиХ мора се приступити много озбиљније и на ширим основама. Координационо тело на нивоу БиХ мора оправдати своју функционалну улогу а не само политичку.

Закључак

БиХ, као сложена држава, уређења непознатог у савременој светској пракси, није у могућности да самостално развије систем ЦЗ који би пратио светске трендове. У постојећем систему/системима ЦЗ БиХ постоји заступљен принцип координације, но и он је због бројних бирократских ограничења често примењен са кашњењем. Квалитет организације система ЦЗ није добар из више разлога: нагомилана бирократија и вишестепени пренос информација онемогућава брз одговор на ванредне ситуације; честе промене у смислу надлежности над управљањем системом ЦЗ онемогућавају дугорочан развој овог система; сматрање проблема ЦЗ „политичким питањем“; изостанак научних истраживања која би се

бавила системом ЦЗ, и низ других. У протеклих двадесетак година ЦЗ, како у ентитетима, тако и у кантонима, мењала је свој статус кроз различита министарства до организовања кроз самосталне агенције. Оваква „лутања“ су утицала на то да је систем био нефункционалан у различитим ситуацијама и неспособан да прати савремене светске токове развоја ове области. Основна чињеница која потврђује наведено је та да ЦЗ у БиХ (ентитетима) још ниједном од завршетка рата није могла решити било коју ванредну ситуацију без помоћи околних земаља. Историјски период у коме се посматра ЦЗ у БиХ је сувише кратак да би се могли доносити закључци о њеном напредовању или назадовању. Чињеница је да организација ЦЗ, оваква каква је, није адекватно одговорила многим ванредним ситуацијама. Али, чињеница је да међународна заједница кроз своје ангажовање у БиХ настоји да овај систем развије и учини функционалним. Како буде сазрела потреба о значају ЦЗ, може се очекивати да ће она бити далеко организованија и функционалнија. ЦЗ као најзначајнија компонента система заштите и спасавања треба да буде више заступљена у истраживањима која би довела до успостављања најадекватнијег система. Тако би ЦЗ интегрисала у јединствен систем све делатности у области припрема, превенције и рехабилитације, значајне за спречавање несрећа и ублажавање њихових последица. Када су у питању индикатори који се могу користити у даљим истраживањима, ваља обратити пажњу на следеће: општи индикатори – у Министарству безбедности постоји координационо тело које координира ентитетске системе ЦЗ; посебни – ентитети, као и Дистрикт Брчко, имају организован систем ЦЗ који је сачињен из више нивоа; ентитети финансирају систем ЦЗ; појединачни – градови и општине имају властита одељења ЦЗ која се баве специфичностима општине/града; научна истраживања у вези са овом проблематиком су јако скромна. Усвајањем закона или изградом система, који нам је заиста потребан и који ће бити примењив, утицаће се и на квалитетан избор кадрова, опреме... што у коначном значи бољи и сигурнији живот за све грађане БиХ.

Литература

1. Alexander, D. E., (2000). *Confronting Catastrophe: New Perspectives on Natural Disaster*. Terra Publishing, Harpenden, UK, and Oxford University Press, New York: 216-217.
2. Alexander, D., (2007). Disaster management: from theory to implementation. *Journal of Seismology and Earthquake Engineering*, 9(1-2), 49-52.
3. Ahman, T., (2009). *The Lisbon Treaty and Civil Protection in the European Union*. Stockholm: Swedish Defence Research Agency.
4. Bara, C., Doktor, C., (2010). *Risk Analysis: Cooperation in Civil Protection: EU, Spain and the UK*. Zurich: CSS.
5. Беридиан, И., (2008). *Политика и сигурност*, Факултет политичких наука, Сарајево.
6. Центар за сигурносне студије, (2010). *Заштита и спасавање у Босни и Херцеговини*, Сарајево.
7. Добрковић, Н., (2001). *Деценија промена и стварање нових основа европске безбедности*, Међународни проблеми, Институт за међународну политику и привреду, Београд.
8. Гачић, Ј., (2008). *Цивилно планирање за ванредне ситуације*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Службени гласник, Београд.
9. Horlick-Jones, T., Amendola, A., Casale, R., (eds) (1995). *Natural Risk and Civil Protection*. E&FN Spon, London.
10. http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en, доступно 27. 12. 2016.
11. <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/100-8/appd.htm>, доступно 27. 12. 2016.
12. [хттп://www.руцзрс.нет/?паге_ид=102&ланг=лат](http://www.руцзрс.нет/?паге_ид=102&ланг=лат), доступно 2. 10. 2016.
13. [хттп://www.фуцз.гов.ба/](http://www.фуцз.гов.ба/), доступно 2. 10. 2016.
14. [хттп://www.фбихвлада.гов.ба/](http://www.фбихвлада.гов.ба/), доступно 2. 10. 2016.
15. [хттп://www.бдцентрал.нет/индекс.пхп/ба/затита-и-спаавање](http://www.бдцентрал.нет/индекс.пхп/ба/затита-и-спаавање), доступно 7. 10. 2016.
16. [хттп://www.вијецеминистара.гов.ба/](http://www.вијецеминистара.гов.ба/), доступно 7. 10. 2016.

17. Јаковљевић, В., (2009). *Значај борбе против ванредних ситуација*. У: Зборник радова – Међународни научни скуп „Ванредне ситуације“, Београд: ВИЗ, ДИБИД, „Војна књига“.
18. Јаковљевић, В., (2011). *Цивилна заштита у Републици Србији*, Факултет безбедности, Београд.
19. Јазих, А., (2015). *Нови приступ систему цивилне заштите у Европској унији*, Библид ЛХВИИ, бр. 1.
20. Konstadinides, T., (2011). *Civil Protection in Europe and the Lisbon 'solidarity clause': A genuine legal concept or a paper exercise*. Uppsala: Uppsala Universitet.
21. Кешетовић, Ж., (2008). *Кризни менаџмент*, Факултет безбедности, Службени гласник, Београд.
22. Kuipers, S., Voin, A., Bossong, R., Hegemann, H., (2015). *Building Joint Crisis Management Capacity? Comparing Civil Security Systems in 22 European Countries*. Risk, Hazards & Crisis in Public Policy, 6(1): 1-21.
23. Laurent, Cohen-Tanguy, (2007). *Guerre ou paix, Essai sur le monde de demain*, Pluirel, Hachette, Paris.
24. Lansford, T., (1999). The Triumph of Transatlanticism: NATO and the Evolution of European Security after the Cold War, *Journal of Strategic Studies*, No. 1, March.
25. Mauro, A., (1996). *We all are civil protection!* Stop Disasters 29:3-4.
26. *Оквирни закон о заштити и спасавању људи и материјалних добара од природних или других несрећа у Босни и Херцеговини*, „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 39/03, 22/06 и 43/10.
27. *Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Републичкој управи цивилне заштите*, Службени гласник РС, бр. 36/12.
28. Пурковић, Б., (2013). *Функционисање система сигурности у ванредним приликама*, Матична библиотека, Источно Сарајево.
29. William, P., (2008). *From the New Middle Ages to a New Dark Age: the decline of the Stata and US Strategy*, Institute for Strategic Studies.

Organisational and functioning possibilities of civil protection in Bosnia and Herzegovina: organisation, current situation and recommendation for improvement

Abstract: Bosnia and Herzegovina (BiH) is a country with a specific polity, burdened with various war destructions, poverty, low standard of living, organised crime, etc. It represents a serious challenge to the EU when it comes to civil protection. A wider definition of the subject of this research is the organisation in the filed of civil protection and its functioning in BiH, while in a narrow sense, the subject of this research focuses on the capacities of civil protection in BiH when it comes to helping civil authorities with emergency situations. Theoretically, this research covers the thorough analysis of the existing knowledge about the subject of this research and the definition of the crucial notions. In the first part of this work, the author states both narrow and wider understandings of the civil protection development throughout the 20th century. Further discussion about this theme leads us to the civil protection system of BiH from the end of the Second World War to the outbreak of war in this country during the 1990s. The third part gives a detailed analysis of the civil protection organisation system currently existing in BiH, resulting in conclusions and recommendations. Taking into consideration the existing problem and the subject of this research, the main aim of this work is to present and analyse the organization of civil protection and its current state in BiH. The scientific aim of this research is to examine the organisation and the possibilities of the civil protection and rescue system in BiH, with specific reference to civil protection systems at the entity level and a clear emphasis on the importance of general understanding of the possibilities of civil protection and rescue in BiH. The practical aim is to improve the whole civil protection and rescue system, on the basis of certain conclusions and suggestions related to possibilities of civil protection when it comes to helping civil authorities with emergency situations.

Keywords: *civil protection, Bosnia and Herzegovina, organisation, current situation, coordination.*